

اقتصاد ایران باز است یا بسته؟ فعال است یا منفعل؟

مراد راهداری

دکترای اقتصاد و عضو هیئت علمی دانشگاه

چند روز پیش (۱۶ بهمن) خبر جلسه‌ای را در صداوسیما منتشر کردند که طی آن رئیس محترم بانک مرکزی می‌گفت: مجموع واردات و صادرات، تقسیم بر تولید ناخالصی داخلی در ایران، به درصد خوبی رسیده است و این نشان می‌دهد که اقتصاد ایران با وجود تحریم‌ها، یک اقتصاد باز و با تعاملات گسترده است. بر خود لازم دیدم برای کمک به اندیشه کارشناسی در این زمینه نکاتی را یادآور شوم. اول اینکه برای قضاوت و اظهارنظر در موضوع ذکرشده، باید توجه داشت که اگر واردات چندین برابر صادرات باشد، می‌تواند مجموع واردات و صادرات به حالت عکس آن که صادرات چندین برابر باشد، مساوی شود و مقدار یا نتیجه، درصد شاخص همان باشد. دوم اینکه اگر سهم تجارت خارجی یا ارزآوری عمدتاً از ناحیه اقتصاد بخش عمومی باشد یا بخش خصوصی، از نظر دوستان سیاست‌گذار، تفاوتی ندارد؟! آیا در هر دو حالت یک پیام ساطع می‌شود؟ سوم اینکه برای شما مطرح نیست که کیفیت سبب تجارت خارجی چگونه است؟ فرضاً چه مقدار صادرات فسیلی یا به طور کلی از اقتصاد منابع طبیعی و کشاورزی است و چه مقدار صنعتی و فناوریانه؟! چهارم اینکه برای شما به‌عنوان سیاست‌گذار، این مهم نیست که تجارت خارجی ایران با چه ادبیات تعرفه‌ای انجام می‌شود؟! برای مثال، همین ماه مصوب شد که تعرفه واردات خودرو بیش از ۵۰ درصد افزایش یابد و از ۶۰ درصد، مجدد به حدود صد درصد برسد. این نوع سیاست‌گذاری در تجارت را چه مقدار می‌بندد یا باز می‌گذارد؟ سوالات دیگری نیز قابل طرح است. این حجم واردات و صادرات مبتنی بر اقتصاد رقابتی است یا دستوری، از معاهدات و تعهدات بین‌کشورهای محدود ناشی شده است و با کاغذ می‌آید و می‌رود یا خوداتکاست و جاذبه بین‌المللی دارد؟! مانند کارکرد بانک‌ها که اغلب ناترازی خود را به وام‌های تکلیفی مرتبط می‌دانند، درحالی‌که آن نئوع بانک‌ها، وجوه بخش عمومی را نیز دریافت می‌کنند و به فرصتی که دولت در برابر تعهدات برای آنها می‌سازد، اشاره نمی‌کنند! نفس ذکر شاخص مربوط به تجارت خارجی، بدون شرح اسباب و مؤلفه‌های مرتبط با موضوع، گمراه‌کننده است و اطلاعات غلط به جامعه می‌دهد. هنگامی اقتصاد ایران باز است که از یک سو، حداقل صادرات با واردات برابری کند و جریان ورود ارز و سرمایه بیشتر یا برابر با خروجی باشد و از سوی دیگر، بخش خصوصی سهام بالایی در صادرات فناوریانه و دانش‌بنیان داشته باشد و مبتنی بر مزیت‌های یوفا فعال باشد، نه مزیت‌های نسبی و اسی؛ آن‌گاه می‌توان ادعا کرد که اقتصاد ایران باز و فعال است. اهل فن می‌دانند که در سال ۶۷ که سال پایان دفاع در جنگ هشت‌ساله بود و اقتصاد ایران وضعیت بحرانی داشت، سهم ایران از کل صادرات جهان، در مقایسه با جمعیت کشور که شاخص سرانه را می‌سازد، متناسب بوده است؛ یعنی یک درصد جمعیت جهان را داشتیم و یک درصد هم از صادرات جهانی سهم ما بود. اما اکنون در سال ۲۰۲۳، براساس گزارش بانک جهانی، سهم ایران از صادرات جهان، ۰٫۱۳ درصد شده است. این رقم کمتر از یک‌چهارم آن یک درصد است. آنها که اهل سیاست‌گذاری اقتصادی هستند و راهبردها را تبیین می‌کنند، باید متناسب با این تنزل جایگاه، از خود واکنش نشان دهند. آدرس‌های اشتباه، فعالان اقتصادی را به اهداف والا نمی‌رساند. البته طبق یافته‌های علمی، بازیگران اقتصادی انتظارات عقلانی خود را با مبانی تجربه‌شده و بررسی‌شده انجام می‌دهند. اما اشکال کار اینجااست که در نظام اجتماعی ما، بعضی دستگاه‌ها در حوزه‌های دیگری تخصص دارند و نمی‌توانند با این دست موضوعات درست ارتباط برقرار و برخورد کنند، بنابراین هزینه اجتماعی می‌سازند. همین‌ها در تکاپوی اجتماعی مسئله ایجاد می‌کنند؛ خواه در دستگاه تقنینی فعال باشند یا در دستگاه دادگستری و… . در هر صورت سه‌مهی در تشکیلات و سامانه تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری یا نظارتی بازی می‌کنند. قطعاً این نوع نشر اطلاعات، مخاطب خودش را دارد و غرضی بر آن مرتب است و اگر اشتباه باشد یا حداقل دقیق نباشد، تالی آن نیز تابع همین کیفیت برداشت خواهد شد. بهتر است این دست موضوعات در اتاق فکر و شورای تخصصی مطرح و بعد از به چالش کشیده‌شدن و جرح و تعدیل احتمالی، در سیاست‌گذاری استفاده و در سطح عمومی بیان شود. از این دست خطاها مکرر دیده می‌شود، در همین آبان‌ماه جناب دکتر فرزین ابراز امیدواری کردند که تا پایان سال، تورم ۳۰ درصد کاهش یابد، درحالی‌که شاخص بهای طلا و ارز عکس آن را نشان می‌دهد!

یکشنبه ۲۱ بهمن ۱۴۰۳
۱۰ شعبان ۱۴۴۶
۹ فوریه ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۰۴۶
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: بررسی جامع و تطبیقی جرم‌شناسی زنان در ایران؛ رویکردهای حقوقی، اجتماعی و فرهنگی • رویترز خبر داد؛ کاهش تولید نفت اوپک و از آترناتیوهای غیر از آمریکا برای گفت‌وگو سخن گفتند

تداوم دیپلماسی فعال

عبدالرحمن فتح‌الهی: بعد از سخنان روز جمعه رهبری درباره مذاکرات با دولت جدید آمریکا شاهد فضای جدید سیاسی و رسانه‌ای در کشور درباره این موضوع هستیم. در این‌باره فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت، در شبکه ایکس نوشت «راهبرد دولت شنیده‌شدن یک صدای واحد از ایران است. ضمن آنکه همه به مشکلات واقف هستند، امروز در مقایسه با دیروز نیاز بیشتری به وفاق و همدلی برای عبور از مشکلات داریم». مهاجرانی نوشته‌اش را این‌گونه ادامه داد: «مذاکرات با کشورهای اروپایی

دعوت گروهی از احزاب و تشکل‌های سیاسی از آحاد ملت برای حضور در راهپیمایی ۲۲ بهمن روزی برای همبستگی و وحدت

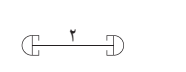
صفحه ۲

فرارسیدن سالروز پیروزی انقلاب اسلامی را تبریک می‌گوییم

شرق

رهبر انقلاب در دیدار رئیس‌ واعضای شورای رهبری حماس:

پیروزی مردم غزه غلبه بر آمریکا بود

در «شرق» امروز می‌خوانید: بررسی جامع و تطبیقی جرم‌شناسی زنان در ایران؛ رویکردهای حقوقی، اجتماعی و فرهنگی • رویترز خبر داد؛ کاهش تولید نفت اوپک

برگزیده‌ها

مسیرهای راهپیمایی یوم‌الله ۲۲ بهمن در تهران اعلام شد

طرح یا لایحه مسئله این است؟

فرایند قانون‌گذاری در کشور بهتر است لایحه‌محور باشد یا طرح‌محور؟

بالاخره معلوم می‌شود من ریاکار هستم یا نه **دبیر: در دهه ۹۰ می‌توانستم راحت وزیر شوم**

نگاه

تحلیلی غبردراماتورژیک از نمایش «تور» اثر فون اشتراخ

برده آخر؛ گناهکاریابی گناه

یادداشتی از پریسا کدیور

اهمیت توجه به زلزله‌های استان بوشهر

یادداشتی از مهدی زارع

یادداشت

چالش‌های بخش خصوصی

رامین خسروخاور

روزگار غریبی است. در این دنیای شتابان، جایی که چالش‌ها روز به روز غیرخطی‌تر می‌شوند و فرصت‌ها همچون نسیمی زودگذر می‌وزند و از دسترس دور و دورتر می‌شوند، یک حقیقت بی‌چون‌وچرا بیش از پیش هویداست: تنها از طریق همکاری، همفکری و بهره‌گیری از شایستگی می‌توان میراثی را ماندگار کرد و به قله امید و بلندی رسید. آری امروز که اقتصاد جهان با سرعتی بی‌سابقه در حال تغییر و تحول است، بخش خصوصی همچون قلب تپنده می‌تواند نقش محوری در خلق ارزش، بهره‌وری، اشتغال‌زایی و خلاقیت و نوآوری داشته باشد. این بخش، نه‌تنها موتور محرکه رشد اقتصادی بلکه بسترساز رفاة عمومی و ثبات اجتماعی است. با این حال، امروز چالش‌های بی‌شماری مسیر بخش خصوصی را ناهموار کرده‌اند؛ از فراوانی مقررات و پیچیده‌بودن آنها تا سیاست‌های ناکارآمد و انواع محدودیت‌ها، دیده‌نشدن‌ها و باورنداشتن به این بخش. در صورتی که بخش خصوصی با بهره‌گیری از خلاقیت، چابکی و جسارت می‌تواند در رشد و توسعه کشور نقش آفرین باشد، آنچه امروز بیش از هر چیز نیازمند آن هستیم، شنیده‌شدن، دیده‌شدن، باورداشتن و حمایت عادلانه است. ما بر این باوریم که تعامل سازنده میان دولت و بخش خصوصی، نه‌تنها به نفع کارآفرینان و سرمایه‌گذاران بلکه ضامن پیشرفت ملی است. رفیع موانع، ایجاد ثبات در قوانین، تسهیلگری فرایند و پذیرش نقش بخش خصوصی در تصمیم‌گیری، ضرورتی انکار‌نشدنی است. امروز بیش از هر زمانی دیگر نیازمند طرحی نو و روشی متفاوت از گذشته هستیم. آری امروز بیش از هر زمانی نیاز است نهال امید را پرورش دهیم و صخره دشسواری را با کوشش و همت از سر راه برداریم و با درایت و تدبیر بستری فراهم کنیم که در آن نوآوری‌ها شکوفا شوند، اشتغال رونق یابد و چرخ‌های اقتصاد با سرعت مستمر و ثبات بیشتری به حرکت درآید. و این ممکن نیست جز با درک مشترک از درد مشترک و تفاهم بر سر راه مورد قبول دولت و بخش خصوصی.

عربستان سعودی یا ترکیه؛ انتخاب حیاتی برای سوریه

اردوان امیراصلانی

سعودی شود. امپراتوری عثمانی بیش از ۴۰۰ سال، از قرن شانزدهم تا بیستم، از مغرب تا یمن بر جهان عرب مسلمان تسلط داشت و در مقام نگهبان اماکن مقدس اسلام یعنی مکه و مدینه، خود را به عنوان رهبر جهان سنی معرفی کرد. از قرن هجدهم، مشابه آنچه در قرن شانزدهم با تشیع رخ داد، قبایل منطقه امروزی عربستان سعودی بر محور وهابیت متحد شدند و در برابر حکومت عثمانی ایستادند. امروزه، اگرچه ترکیه به طور رسمی حاکمیت عربستان بر اماکن مقدس را به چالش نمی‌کشد، اما گفتمانی انتقادی نسبت به ریاض دارد. این رقابت جنبه سیاسی – مذهبی نیز دارد. عربستان سعودی و ترکیه دو مدل متفاوت از رهبری در جهان اسلام را نمایندگی می‌کنند. از زمان ظهور اسلام‌گرایی سیاسی در ترکیه با حزب عدالت و توسعه و رجب طیب اردوغان، آنکارا تلاش کرده است تا با میراث عثمانی خود پیوند برقرار کند و به عنوان رهبر

یادداشت

اینترنت در مشت کودکان

حسین نوری‌نیا

تغییر و تحولات علمی، فناوریانه و اجتماعی در این سال‌ها با سرعت بسیار زیادی رخ می‌دهد. اگر روزگاری نسل‌های گوناگون و بی‌ریسی از جنبه‌های مختلف اعتقادی، ارزشی، رفتاری و مناسکی شبیه یکدیگر بودند و سنت نسبتاً مشخصی را حفظ می‌کردند و به یکدیگر انتقال می‌دادند، و این انتقال‌دادن، عمدتاً سینه به سینه و براساس آموزش‌های غیررسمی و غیرمستقیم و مبتنی بر زیست جمعی در کانون خانواده و اجتماعات محلی بود، امروزه کاملاً متفاوت شده و تغییرات نه فقط نسل به نسل، بلکه سال به سال خودنمایی می‌کند و زندگی ما را درمی‌نوردد. امروزه نسلی در میان ما زندگی می‌کند که این دوره‌های تغییر را از نزدیک زندگی کرده است. نسلی که با زنبوری و فانوس کودکی کرد، بزرگ شد و آّب را از طریق جوی به آب‌انبار خانه هدایت می‌کرد، تا امروز که دنیای عجیب اینترنت و هوش مصنوعی را نظاره می‌کند. برای ما در ایران، این فاصله کمتر از یک سده است و برای آنهایی که در روستا زندگی می‌کردند به حدود ۷۰ سال می‌رسد. ۷۰ سال، برای مواجه‌شدن

۲۰ تا ۲۲ سال دارند.

کوشی تلغن منتقل شد و روزبه‌روز دامنه استفاده از آن گسترده‌تر شده است. این گستردگی، از ابعاد گوناگون قابل مشاهده و بررسی است. به جز شمول فعالیت شغلی و سازمانی، از نظر جغرافیایی، تقریباً تمام نقاط کشور و از نظر نسلی تقریباً تمام نسل‌هایی که توان به‌دست‌گرفتن کوشی موبایل را داشته باشند؛ به عبارتی، استفاده از اینترنت، در همه‌جای ایران، هر سال نسل‌های پایین‌تری را در بر گرفته و گستره شمول آن بیشتر شده است. در سال ۱۴۰۰ پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، پیمایشی ملی با عنوان «اینترنت و کودکان در ایران» به انجام رساند که پاسخ‌گویان آن کودکان ۹ تا ۱۷ سال بودند. این کودکان که بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۰۲ به دنیا آمده بودند، اکنون بین ۹ تا ۱۲

این قسمت‌گوشه ۶ بخوانید، عکس: آرش لاجورد، شرق